

Razorani velikan Julijskih Alp

Razor

Gorazd Gorišek

S pomočjo besed legendarnega Tineta Miheliča, da moraš biti za ta vzpon malo posebneža, sva vedela, da nama je tura pisana na kožo. Šlo nama je kar dobro, pravzaprav presenetljivo dobro.

Krušljiva pobočja so k sreči mirovala. Nekaj tudi zato, ker sva zgrešila najlažjo smer na vrh. Na markantni polici, ki naj bi naju pripeljala pod krušljivi žleb, sva namreč vztrajala predolgo in za "kazen" morala splezati navzgor po pošteno strmem kaminu, ki je vsaj za stopnjo težji od uradne smeri. Kazen je v narekovajih zato, ker je skala na srečo veliko boljše kakovosti, težavnost pa se je tudi kmalu vrnila v običajne okvire smeri, ki druge

stopnje ne bi smela preseči. Uvod je bil namenjen spominu na vzhodni greben Razorja, ki ga prištevamo med najpomembnejše in hkrati najvišje vrhove Julijcev. V družbi gora, višjih od 2600 metrov, so večinoma fantje (Triglav, Mangart, Visoki Rokav, Jalovec, Oltar in Razor), družbo jima delata le dve mični dekleti (Škratica in Velika Martuljška Ponca), ki pa, vsaj za drugo izmed njiju to še posebej velja, snubcev ne spustita kar tako na vrh. Razor je v tem

pogledu milosten. Čeravno krušljiva in visoka gora je vrh blagovoljno dovolila doseči tudi enici Slovenske planinske poti, ki semkaj pripelje z Luknje čez visokogorski kras Kriških podov in sedla Planja, od koder je do najvišje točke le še streljaj. Treba je opozoriti, da so zaradi obsežnega podora v letu 2013 markirano pot na vrh speljali vzhodno od prejšnje čez zavarovano strmo steno.

Pregled območja

Skupina Razorja in Prisojnika je nekakšen vezni člen Julijskih Alp, ki povezuje skupino Jalovca in Mangarta na severozahodu z obsežnim Triglavskim pogorjem na jugu in Martuljškimi gorami s Škratico na severovzhodu. Če začnemo na zahodni strani, nas

glavna hrbtenica Julijcev na Razor pripelje z našega najvišjega cestnega prelaza čez Prisojnik, ki je v rubriki Z nami na pot že nastopal.¹ Ločuje ju divja Škrbina, 1995 m. Severozahodni greben Razorja se čez Mali Razor, ki mu literatura namenja zelo različne višinske kote, vzpne na vrh in se na drugi strani čez Šplevto, 2382 m, in Kriški rob, 2366 m, spusti na Bovška vratica, 2375 m, kjer se začenja skupina Škrlatice. Južni greben je zelo kratek, saj z Vrha Žlebičev, 2486 m, dobesedno pade na Kriške pode, zato pa je precej daljši in z vsemi možnimi presežniki obogaten jugozahodni greben, ki se najprej povzpne na dvoglavo Planjo,

2453 m in 2446 m, z nje pa se čez Prevčev stolp, 2228 m, Kanceljne, 2213 m, Germlajt, 2051 m, in Goličico, 2108 m, niža proti Trenti.

Razorjeva sosedna Planja zaseda z bližnjimi vrhovi pomembno mesto v slovenski gorniški zgodovini. Ne samo da je sosedu enega od julijskih odličnikov, temveč se z nje na jugozahod, proti Trenti, spušča greben, o katerem tudi slavna plezalska imena govorijo in pišejo s spoštovanjem. Na severni in južni strani Planja premore ostenji, kjer so alpinisti speljali številne zelo zahtevne smeri na čelu z Mansardo na senčni in Ogledalom na prisojni strani gore. Še dlje v zgodovino seže spomin na prekaljene Trentarje, divje lovce, ki so v strmih nad Mlinarico in Zadnjico našli prehode, kjer se dandanašnji izurjeni

Znana podoba Razorja in Prisojnika nad Jasno v Kranjski Gori Foto: Andrej Trošt

gorniki – z vso novodobno opremo vred – lahko preizkušajo nad strahovitimi prepadi in se, če imajo sredi travnate poličke ob obilici zraka pod nogami seveda čas za to, zamislijo nad dejstvom, da so (bili) domačini resnični mojstri svojega posla – seveda brez dandanašnjih nujno potrebnih-*texov* vseh vrst.

Kjer tišina šepeta

Greben med Goličico in Planjo ni samo resna plezalna tura, kjer so nekoč po prepadni polički menda napredovali tako, da so nahrbtnik in puško potiskali pred seboj ter se z rokami opirali v zrak,

¹ Planinski vestnik, 7, 2012.

Šplevta (Indijanec)

Če na zahodni strani Razorja poglede privablja Utrjeni stolp, se na vzhodni oči ustavijo na Šplevti, 2382 metrov visokem vrhu nad Zgornjim Kriškim jezerom. Ker v njem lahko prepoznamo podobo Indijanca s perjanico, mu nekateri pravijo kar Indijanec. Na Šplevto ne vodi markirana pot, a pristop kljub temu ni pretirano zahteven. Nanjo se lahko povzpne od Pogačnikova doma po brezpotnem južnem pobočju ali z vzhodne strani čez Kriški rob. V megli je orientacija otežena.

ampak je tudi precej zapleten imenslovni zalogaj, ki ga zemljevidi še niso uspeli popolnoma usvojiti. Pri Goličici in Germajtu (Tuma je pisal Rimlajt in ime pripisal nemški kolonizaciji Trente) dilem ni, naprej proti Planji pa je precej drugače. Zemljevidi poznajo Kanceljne in ponosni Prevčev stolp. V spomin na nekdanjega samotarskega plezalca, mizarja po poklicu,

ki je greben prečil sam, je ime predlagala Avčinova naveza in ime se je prijelo. Večina zemljevidov Kanceljne postavlja na koto 2133 m, Prevčev stolp pa na 2213 m. Če dobro beremo knjigo Franceta Avčina *Kjer tišina šepeta*, posebne dileme ni. Kota 2133 m je Veliki stolp, Kanceljnom pripada najvišja točka travnatnega grebena, 2213 m, Prevčev stolp pa se ponaša z višino 2228 m in se pne pod nebo

Turn pod Razorjem

Kateri je najtežje dostopen dvatisočak v Sloveniji? To vprašanje si zastavlja lepo število gornikov, a odgovor je vse prej kot enostaven. Najprej je treba določiti kriterije (topografske, morfološke in druge), ki jih upoštevamo pri odločitvi o tem, ali vrh sploh sodi na spisek dvatisočakov. Če nanj pripišemo Turn pod Razorjem, je to zagotovo eden od zelo težko dostopnih ostric pri nas. Lepo je viden iz zatrepa Mlinarice in z Razorjevega vzhodnega grebena. Najlažji dostop pomeni resno plezanje IV. stopnje. Prva (znana) plezalca, ki sta splezala na vrh, sta bila Janez Otrin in Jure Vajs, in sicer 28. julija 2012. Več o smeri si lahko preberemo na spletni strani *Primorske stene*, ki jo ureja Peter Podgornik.

Korita Mlinarice

Zahodne strmali Razorja padajo v Mlinarico. Prvi izvir je visoko pod glavnim grebenom, a voda kmalu izgine pod površjem. Močnejši izviri so precej nižje, kjer potok v slapu pada v ozka in globoka korita, ki jih je na svoji poti proti Soči izdolbla Mlinarica. Korita so dostopna samo izkušnim. Za turistični ogled je dostopen le spodnji del, kjer je pred ožjim delom urejena razgledna ploščad. Pod njo je nekaj metrov visok slap. Pot do Mlinarice se odcepi s ceste med Kugyjevim spomenikom in botaničnim vrtom Juliana. Po visečem mostu čez Sočo smo v nekaj minutah na cilju.

1 Razorjevi Šplevti zaradi skalne podobe rečemo tudi Indijanec.

Foto: Gorazd Gorišek

2 Zavarovani del vzpona na Razor

Foto: Zdenka Mihelič

3 Vzpon na Šplevto, zadaj Turn pod

Razorjem Foto: Gorazd Gorišek

4 Korita Mlinarice se končajo z lepim

slapom. Foto: Gorazd Gorišek

5 Slap na Belem potoku ob poti iz Trente na Kriške pode Foto: Gorazd Gorišek

jugovzhodno od Kanceljnov, že zelo blizu strehe Planje. Greben je za neplezalce prezahteven zalogaj, vabi le Goličica, na katero vodi z vršiške ceste zahtevna

Slap na Belem potoku

Med potjo iz Zadnjice na Kriške pode si lahko ogledamo tudi lep slap na Belem potoku. Malo pred spodnjo postajo tovarne žičnice sestopimo desno po stezici do struge in bližnjega tolmana, malo višje, za ovinkom, pa zaslišimo šumenje petnajst metrov visokega slapu na Belem potoku. Do pogleda nanj je le še nekaj korakov. Nad njim je še en, manjši slap. Če si ga želimo ogledati, se moramo vrniti do spodnje postaje žičnice in slediti mulatjeri proti Kriškim podom. Pri prvem levem zavoju jo zapustimo in po skromni potki prečimo v desno (celo rahlo navzdol) do zgornjega slapu. Potrebna je previdnost, saj je pobočje, ki ga prečimo, zelo strmo.

Rapalska meja na Razorju

Med prvo in drugo svetovno vojno je po razvodnici med Savo in Sočo tekla državna meja med Italijo in SHS oz. staro Jugoslavijo. Na tu opisanem območju je razmejitev sledila Razorjevemu severozahodnemu in vzhodnemu grebenu, tako da je bil glavni vrh v celoti na italijanskem ozemlju. Med Šplevto in Kriškim robom so nekateri mejni kamni še vedno zelo dobro ohranjeni.

neoznačena pot, in zahodni, nemarkirani vrh Planje, na ostale vrhove – še posebej to velja za prečenje – pa je nujno spremstvo gorskega vodnika. Najboljša je jesen, poleti bomo težko uživali v (Avčinovi) tišini. Vršiška cesta je namreč zelo blizu, glasni motorji na njenih zavojih pa tudi.

Poti na Razor

Odskočna deska za vzpon na Razor so Kriški podi. Možnosti dostopov na to visokogorsko planoto z jezerci je veliko. Najlažji je zagotovo po mulatjeri iz Zadnjice mimo Spodnjega Kriškega jezera, malo težji, a krajši (precej višje izhodišče) iz Vrat skozi Sovatno na Dovška vrata ali po še zahtevnejši različici do prevala Luknja in naprej čez Bovški Gamsovec. Pristop iz Krnice je zaradi Kriške stene prav tako zahteven, če pa se bomo ture lotili z našega najvišjega cestnega prelaza, je verjetno najbolj smiselno, da že s sedla Planja zavijemo na Razor. Omenjene poti bodo podrobneje predstavljene v sredici, na tem mestu pa bomo spoznali še brezpotno turo po vzhodnem grebenu. Verjetno ni treba posebej poudarjati, da je greben večinoma podoben podrtiji, sicer – v

6 Rapalski mejni kamen na vzhodnem grebenu Razorja Foto: Gorazd Gorišek

7 Utrujeni stolp Foto: Gorazd Gorišek

šali rečeno – ne bi bil Razorjev. Če se bo v prihodnosti katera gora podrla, bo Razor verjetno ena izmed prvih. Do vrha Kriške stene se povzpemo po označeni poti, prečimo na istoimenski rob in čez Šplevto nadaljujemo proti vršni gmoti Razorja. Težavnost prečenja je odvisna od tega, kako dosledno se bomo držali grebena. V nadaljevanju s trudom opravimo z meliščem in po polici v levo dosežemo krušljiv (itak!) žleb, ki nas popelje proti vrhu. Za konec morda še kratka zgodba iz Kriške stene pred mnogimi leti. Če ste med prebiranjem *Vestnika* ravno pri kosilu, svetujem, da zadnji odstavek preberete po njem. Kranjskogorski vodnik Janez Rogar se je z nekronanim kraljem Julijcev zapletel v pravo nočno popivanje. Ob sestopu čez steno sta namreč zgrešila pravo smer, ki takrat seveda še ni bila označena. Bivak v strmi steni je bil neizogiben, drgetanje na mrazu pa tudi. Ubogi Korobidelj je toliko časa žical doktorja za požirek žganja, ki bi mu pognalo kri po žilah, da mu ga je ta vendarle ponudil in nato, ko je uvidel, da dobro deluje za korajžo (morda pa tudi za to, da se je kralj tudi v težkih preizkušnjah še bolj približal navadnemu človeku), tudi sam nekajkrat krepko potegnil. Sprašujete, kaj je to takega? Mogoče res nič posebnega, toda v tistem špirtu so bili hrošči, ki jih je Julius Kugy nabiral za svojega znanca. Reveži so končali na ustnicah premraženih prenočevalcev sredi strme stene. Naslednje jutro sta srečno izplezala.

Utrujeni stolp

V bližini vrha Razorja lahko občudujemo zanimivo igro narave – Utrujeni stolp, ki se je pač utrudil in se, kot pravi France Avčin, z glavo naslonil na svojega krepkejšega prijatelja. Dostop nanj je zelo zahteven in neplezalcem onemogočen, je pa nanj lep pogled z markirane poti, ki vodi s sedla Planja na istoimenski vrh.

informacije

Dostopi: Do izhodišča za ture na Razor se iz osrednje Slovenije pripeljemo po gorenjski avtocesti, ki jo zapustimo pri izvozu Hrušica in zavijemo levo do Kranjske Gore oz. mostu čez Veliko Pišnico (opis 1), od tod na Vršič (opis 4) in v Trento oz. Zadnjico (opis 2). Do izhodišča v Vratih (opis 3) že v Mojstrani zavijemo levo in se mimo Koče pri Peričniku pripeljemo do velikega parkirišča pred Aljaževim domom.

Literatura: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*. PZS, 2009.

Andraž Poljanec, Milenko Arnejšek – Prle: *Slovenska planinska pot*. PZS, 2012.

Tine Mihelič: *Julijske Alpe. Severni pristopi*. Sidarta, 2004.

Andrej Stritar: *111 izletov po slovenskih gorah*. Sidarta, 2013.

Andrej Stritar: *Gore nad Sočo*. Sidarta, 2006.

Stanko Klinar: *Sto slovenskih vrhov*. Prešernova družba, 1991.

Zemljevidi: *Triglav*, PZS, 1 : 25.000; *Triglav*, Sidarta, 1 : 25.000; *Trenta*, PZS, 1 : 25.000; *Kranjska Gora*, LTO Kranjska Gora, 1 : 30.000; *Julijske Alpe, vzhodni del*, PZS, 1 : 50.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000; *Julijske Alpe*, Sidarta, 1 : 50.000.

Mnogi Razor najbolje poznajo po njegovi podobi s severa, od koder se očem nastavlja kot protiutež obsežnejšemu, a nižjemu masivu Prisojnika. Ozadje Kranjske Gore bi bilo brez Razorja zelo osiromašeno, številni popotniki pa postanejo tudi pri jezeru Jasna, v katerem se blesti severna stena gore, na katero smo namenjeni. Med vzponom bomo njegovo ostenje lep kos poti gledali pred seboj. Bližje mu bomo, bolj nepristopen bo videti, a pot se prav spretno vije čez strmo Kriško steno. Veličastna gora – in veličastna tura!

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot. Tura je zelo dolga. Potrebna je dobra fizična pripravljenost. Priporočamo prenočevanje v Pogačnikovem domu.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje. Priporočamo samovarovalni komplet in čelado za Kriško steno in zgornji del poti

na vrh zaradi krušljivosti pobočja. V zgodnjem poletju morebitna snežišča varno prečimo z ustrezno opremo (cepin, dereze).

Višinska razlika: 2080 m

Izhodišče: Manjše parkirišče ob vršiški cesti pred mostom čez Veliko Pišnico, 850 m.

WGS84: N 46,467076°, E 13,782937°

Večje parkirišče je 200 metrov nižje pri tabli Triglavskega narodnega parka. Iz osrednje Slovenije se do izhodišča pripeljemo po gorenjski avtocesti, ki jo zapustimo pri izvozu Hrušica, se zapeljemo do Kranjske Gore in levo do izhodišča. Iz Kranjske Gore 3 km.

Koči: Koča v Krnici, 1113 m, mobilni telefon 031 301 773, stalno odprta; Pogačnikov dom na Kriških podih, 2050 m, telefon 051 221 319, odprt v poletni sezoni.

Časi: Izhodišče–Koča v Krnici 1 h
Koča v Krnici–Pogačnikov dom 4 h

Iz Krnice nas pot na Razor vodi čez Kriško steno. Foto: Gorazd Gorišek

Razor, 2601 m, iz Trente

"Kjer dviga se Triglav ponosni, tamkaj večni sneg je doma, kjer se lesketa v soncu Razor, je dolina Trentarska!" je v pesmi o – za mnoge najlepši – dolini zapisal Ivan Sivec. Da, Razor je tudi ali bolje rečeno predvsem gora Trente. Iz te doline je do visokogorskih očesc na Kriških podih najlažji dostop, od tod je do koč pod Razorjem speljana tovarna žičnica, vrh gore je v celoti na primorski (trentski) strani, v Trento pošilja najdaljši in najbolj divji greben in ne nazadnje, spomnimo se čudovitih črno-belih fotografij Jake Čopa, na katerih se nad domačijami Zadnje Trente dviguje Razor.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot. Tura je zelo dolga. Potrebna je dobra fizična pripravljenost. Priporočamo prenočevanje v Pogačnikovem domu.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje. Priporočamo

Mulatjera na Kriške pode Foto: Gorazd Gorišek

samovarovalni komplet in čelado za zavarovani zgornji del poti na vrh (krušljivo pobočje). V zgodnjem poletju morebitna snežišča varno prečimo z ustrezno opremo (cepin, dereze).

Višinska razlika: 1980 m

Izhodišče: Parkirišče na začetku Zadnjice, 640 m.

WGS84: N 46,382343°, E 13,758133°

Nadaljnja vožnja je prepovedana. Iz osrednje Slovenije se do izhodišča pripeljemo po gorenjski avtocesti, ki jo zapustimo pri izvozu Hrušica, se zapeljemo do Kranjske Gore, nato pa čez Vršič do zadnje (50.) serpentine, kjer

zavijemo levo do bližnjega parkirišča. S primorske strani se do izhodišča pripeljemo skozi Novo Gorico, Tolmin in Bovec do Trente, kjer zavijemo desno v Zadnjico.

Koča: Pogačnikov dom na Kriških podih, 2050 m, telefon 051 221 319, odprt v poletni sezoni.

Pogačnikov dom–Razor 2 h
Sestop 5 h

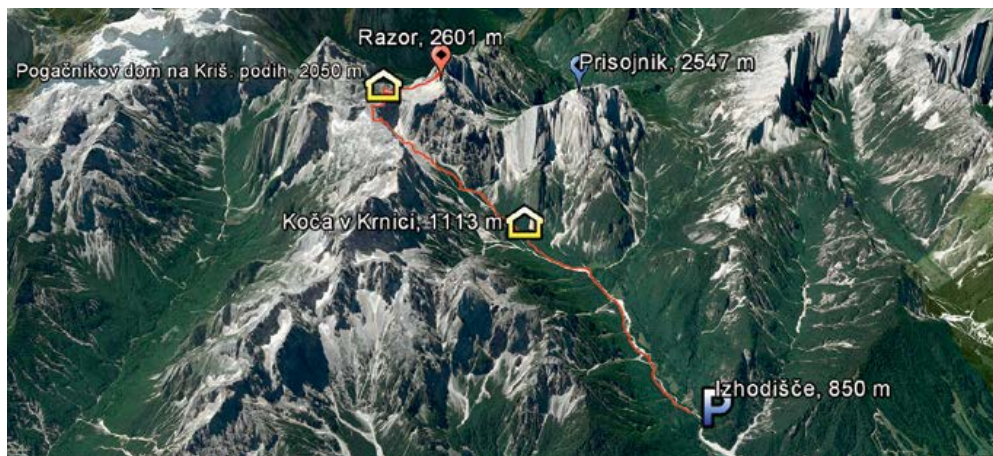
Skupaj 12–13 h

Sezona: Kopni letni časi, običajno od julija do septembra.

Vodniki: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*. PZS, 2009; Andraž Poljanec, Milenko Arnejšek – Prle: *Slovenska planinska pot*. PZS, 2012; Tine Mihelič: *Julijske Alpe. Severni pristopi*. Sidarta, 2004.

Zemljevidi: Triglav, PZS, 1 : 25.000; Triglav, Sidarta, 1 : 25.000; Triglavski narodni park, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Do Koče v Krnici hodimo po gozdni cesti, sprva ob vzhodnem obrežju žuboreče Velike Pišnice, ki glasno pada čez pregrade, kasneje pa strmeje skozi gozd. Nad kočo se vedno bolj strmo vzpenjamo do vznožja Kriške stene, čez katero je po naravnih prehodih speljana deloma zavarovana pot. Na robu stene dosežemo razpotje (levo Škrlatica), mi pa

se obrnemo desno in se povzpemo na Bovška vratica, 2375 m, z razpotjem (levo Križ, 2410 m; neobvezujoč, a zelo priporočljiv dodatek). Z Bovških vratc sestopimo na pobočje nad Zgornjim Kriškim jezerom (zahtevnejši deli so zavarovani) do razpotja pod Pogačnikovim domom, 2050 m, na razgledni vzpetini Griva levo od naše poti. Do njega je le nekaj minut.

Od tod gremo v severozahodni smeri proti južnemu ostenju Razorja. Na začetku zložna pot nas pripelje do strmega praga, ki ga preplezamo s pomočjo varoval, in nadaljujemo čez nagnjeno ploščo do melišča in čezenj na sedlo Planja, 2349 m. Obrnemo se desno (levo Planja, 2453, 30 min) in se mimo votline povzpemo do začetka novega zavarovanega dela poti (stara pot

je zaradi podora zaprta). Kmalu pridemo do vznožja strme stene, ki jo preplezamo s pomočjo jeklenic, skob in klinov. Nad zavarovanim delom se povzpemo do bližnjega vrha.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Lahko pa se mimo zanimivega Utrujenega stolpa povzpemo še na bližnjo Planjo, kar turo podaljša za slabo uro.

Gorazd Gorišek

Razor, 2601 m, iz Trente

Časi: Izhodišče–Pogačnikov dom 4–5 h

Pogačnikov dom–Razor 2 h
Sestop 5 h

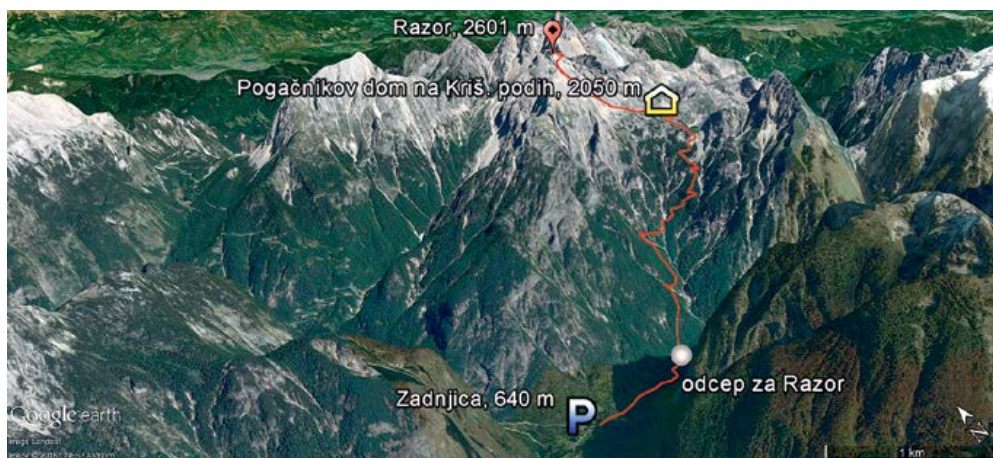
Skupaj 12–13 h

Sezona: Kopni letni časi, običajno od julija do septembra.

Vodniki: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*. PZS, 2009; Andraž Poljanec, Milenko Arnejšek – Prle: *Slovenska planinska pot*. PZS, 2012; Andrej Stritar: *Gore nad Sočo*. Sidarta, 2006.

Zemljevidi: Triglav, PZS, 1 : 25.000; Triglav, Sidarta, 1 : 25.000; Triglavski narodni park, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Po gozdni cesti gremo do križišča cest pri izvirih Krajcarice. Po levi cesti (desno Koča na Doliču in Triglav) se povzpemo do spodnje postaje tovarne žičnice na Kriške pode. Nad njo hodimo po mulatjeri, ki nas v številnih zavojih zložno pripelje do Spodnjega Kriškega jezera in še naprej do Pogačnikovega doma,

2050 m. Od njega kratko sestopimo do razpotja in se obrnemo levo (desno Krnica, Škrlatica). Nadaljujemo v severozahodni smeri proti južnemu ostenju Razorja. Na začetku zložna pot nas pripelje do strmega praga, ki ga preplezamo s pomočjo varoval, in nadaljujemo čez nagnjeno ploščo do melišča in po njem na sedlo Planja,

2349 m. Obrnemo se desno (levo Planja, 2453 m, 30 min.) in se mimo votline povzpemo do začetka novega zavarovanega dela poti (stara pot je zaradi podora zaprta). Kmalu pridemo do vznožja strme stene, ki jo preplezamo s pomočjo jeklenic, skob in klinov. Nad zavarovanim delom se povzpemo do bližnjega vrha.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Lahko pa se mimo zanimivega Utrujenega stolpa povzpemo še na bližnjo Planjo, kar turo podaljša za slabo uro.

Gorazd Gorišek